

Føropgaver – Om at overleve

Stil 3 spørgsmål

Inden forløbet skal eleverne have forberedt 3 eller flere spørgsmål.

De skal udarbejde spørgsmål til hvad de gerne vil vide om Kommandocentralen.

De ved ikke nødvendigvis hvad det er for et sted eller hvad en kommandocentral er, men det er bl.a. det de skal finde ud af i løbet af undervisningsforløbet "Om at overleve"

Eleverne kan på forhånd have gjort sig nogle tanker om det ret abstrakte faktum at der faktisk forgik en masse (bogstavelig talt) under jorden

Viden om Den Kolde Krig

Inden undervisningsforløbet i Kommandocentralen er det en fordel at eleverne har en overordnet forforståelse af Den Kolde Krig.

Opgaverne skal bl.a. lede frem mod at eleverne kan svare på følgende spørgsmål omkring Den Kolde Krig:

Hvad frygtede man?

Hvad var på spil?

Hvem var involveret?

Eleverne kan læse teksten "Den Kolde Krig". Da der kan være nogle nye og svære ord i teksten, opfordrer vi til at læreren deler eleverne ind i mindre grupper, som består af en oplæser, en referent og en som

noterer de svære ord. Når gruppen har læst et afsnit eller hele artiklen, kan de slå de svære ord op.

Lad efterfølgende eleverne arbejde med "Elevopgave til den kolde krig"

Introduktion til kilder og kildeanalyse

Øvelser med kilder. Eleverne skal prøve kræfter med genstandsanalyse og en kildekritisk analyse af en tekst.

"Flugten til Rødovre"

I kan spille brætspillet "Flugten til Rødovre" på forhånd.

Spillet handler om det kontrafaktiske scenarie, hvor en atombombe er smidt hen over København og en stor flygtningestrøm søger mod Rødovre, hvor Det Civile Forsvar er klar til at tage imod dem. Men hvor skal de indkvarteres, hvem sørger for det og er der overhovedet plads til dem alle?

Spillet er med til at give eleverne en god forhåndsviden om de forskellige opgaver og roller i Det Civile Forsvar, som er meget anvendelige, når de skal i Kommandocentralen.

<http://rokk.dk/undervisning/braetspil-flugten-til-rodovre/>

ELEVOPGAVE – STIL SPØRGSMÅL

Forbered 3 (eller flere) spørgsmål

Du skal udarbejde nogle spørgsmål som handler om det du gerne vil vide om Kommandocentralen.

Du har sikkert, enten rigtig mange spørgsmål som knytter sig til det sted du skal besøge – eller måske har du slet ingen. Formålet med denne øvelse er; at du øver dig i at stille nogle relevante spørgsmål, som man kan forsøge at finde svar på. Måske finder man svarene, måske gør man ikke. Så kan man enten prøve at spørge på en anden måde, eller man kan forsøge at finde svaret et andet sted. Det er også denne metode I skal bruge når I skal have forløbet "Om at Overleve"!

Når I har besøgt Kommandocentralen skal I samle op på denne øvelse hjemme i klassen.

Du kan skrive dine spørgsmål ned her →

1.
.....
.....
2.
.....
.....
.....
3.
.....
.....

DEN KOLDE KRIG

Krigserklæringen – Trumandoktrinen

Der var to, der startede Den Kolde Krig: USA og Sovjetunionen (USSR) eller som man sagde: Vesten og Østen, Den kapitalistiske verden og Den kommunistiske.

Den kolde krig blev erklæret da USA's præsident Truman i 1947 sagde: **“Jeg mener, at det må være USA's politik at støtte frie folk, som gør modstand mod bevæbnede mindretals forsøg på al undertrykkelse eller pres udefra”**. Dette kaldes Trumandoktrinen.

Af citatet fremgår det, at USA ville gribe ind i konflikter overalt i verden, hvor de anså demokratiet for truet. Dette betød, at USA ydede militær bistand til Grækenland i kampen mod kommunistiske grupper. Senere fulgte Korea, Vietnam, og andre steder.

Marshallhjælpen

Trumandoktrinen blev fulgt op af Marshallplanen. Med denne ville amerikanerne give penge til genopbygningen af det krigshærgede Europa. Marshallplanen var beregnet på hele Europa og således også Østeuropa. Som USA havde regnet med meldte Sovjetunionen og de østeuropæiske

lande fra. Da USSR sagde nej kom USSR til at fremstå som den skyldige i delingen af Europa.

Europas opdeling

USSR strammede nu grebet om Østeuropa, og alle lande her fik senest i 1948 kommunistiske regeringer. I Tyskland lukkede Sovjetunionen vejene til Vestberlin, og vestmagterne måtte forsyne byen via en luftbro. Denne blokade af Vestberlin strakte sig fra april 1948 til maj 1949.

Den Kolde Krig medførte desuden NATOs oprettelse den 4. april 1949. NATO var et samarbejde mellem USA, Canada og 12 europæiske lande, herunder Danmark. NATO var reelt rettet mod Sovjetunionen. Som reaktion på NATO oprettede Sovjetunionen Warszawapagten i 1955. Dermed var opdelingen også blevet militær. De to blokke stod nu overfor hinanden, og frygten for en varm krig blev skærpet.

Introduktion til Cubakrisen

Cubakrisen var Den Kolde Krigs mest alvorlige konfrontation mellem de to supermagter USA og Sovjetunionen. Krisen var på nippet til at kaste verden ud i en atomkrig.

Vi var på tærsklen af en atomkatastrofe, og vi taler ikke om dage eller timer, men om minutter

Hvad var Cubakrisen?

Krisen opstod, da amerikanerne opdagede, at Sovjetunionen i hemmelighed var i fuld gang med at opstille atombevæbnede raketter på Cuba - kun 140 km fra den amerikanske kyst. Opdagelsen skete ved en analyse af de fotografier, som et amerikansk spionfly havde taget den 14. oktober 1962 under en flyvning over Cuba.

Opstillingen blev foretaget på trods af, at den sovjetiske ministerpræsident Nikita Khrusjtjov havde lovet præsident Kennedy, at Sovjetunionen ikke ville forsyne Cuba med angrebsvåben. Amerikanerne opfattede raketterne som en uacceptabel sikkerhedsrisiko, og de var fast besluttet på at få raketterne fjernet - om nødvendigt med magt

Hvem traf beslutningerne?

Den 16. oktober 1962 nedsatte præsident Kennedy et sikkerhedsråd, der skulle træffe bestemmelser om, hvordan USA skulle reagere på krisen.

Hvorfor blev raketterne opstillet?

Spørgsmålet om, hvorfor Sovjetunionen besluttede sig til at opstille atomraketter på Cuba optog naturligvis deltagerne i det nationale sikkerhedsråd i Washington. Her nåede man frem til fem alternative hypoteser:

1. *Raketterne kunne bruges i en eventuel fremtidig byttehandel, fx med de amerikanske raketter i Tyrkiet.*
2. *Raketterne på Cuba skulle bortlede verdens opmærksomhed fra Berlin. Hvis USA angreb Cuba, ville dette splitte NATO, og stemningen i Latinamerika ville år frem være uforsonlig antiamerikansk. Angrebet ville over for Sovjetunionen og Kina demonstrere amerikanernes aggressive politik, og mens den amerikanske regering måtte koncentrere sig om en negativ opinion hjemme og ude i verden ville Sovjetunionen få fred til at stramme grebet om Berlin.*
3. *Raketterne skulle sikre, at USA efter Svinebugtsaffæren ikke igen forsøgte at invadere Cuba.*
4. *Raketterne skulle skræmme USA fra at reagere, og derved demonstrere USA's manglende troværdighed ved ikke at leve op til løfter over for andre lande i verden.*
5. *Raketterne skulle på en billig måde styrke Sovjetunionens atomslagkraft. Ved at placere kortrækkende atomraketter på Cuba ville Sovjetunionen kunne bøde på det forhold, at man, hvad angik langtrækkende raketter, var håbløst bagefter amerikanerne*

SKOLETJENESTEN
KØBENHAVNS BEFÆSTNING

Hvilke alternativer havde man?

I sikkerhedsrådet var der stort set enighed om, at USA var nødt til at reagere på den opbygning af sovjetiske atomraketter, som var i gang på Cuba. Man var enige om, at man ikke blot kunne optage forhandlingen med modparten. Efter erfaringerne fra Svinebugten stod det også klart, at et luftangreb med efterfølgende invasion af Cuba heller ikke var en brugbar fremgangsmåde - selv om nogle af de militære rådgivere gik ind for denne løsning. Som sikkerhedsrådet opfattede situationen havde USA reelt kun to muligheder: Enten kunne man bombe ramperne eller også kunne man indføre en blokade af Cuba, og således sikre sig, at anlæggene ikke blev fuldført og forsynet med raketter. Efter drøftelser i rådet valgte man den sidste mulighed.

Hvordan reagerede USA?

Efter nøje overvejelser i det nationale sikkerhedsråd traf præsident Kennedy den beslutning, at USA skulle udsætte Cuba for en flådeblokade, der skulle sikre, at der ikke nåede flere forsyninger frem til øen. Man vidste, at der var adskillige sovjetiske skibe på vej til Cuba. Disse ville man standse, og hvis de medbragte raketter eller dele til raketopstilling ville de blive afvist med magt. Det viste sig, at Sovjetunionen holdt de ømtålelige skibe tilbage. Ingen af de skibe, som den amerikanske flåde stoppede medførte krigsmateriel, og de fik lov til at fortsætte.

Hvad var det mest kritiske tidspunkt?

Krisens mest højspændte tidspunkt var den 27. oktober, da et amerikansk spionfly blev skudt ned over Cuba, og piloten blev dræbt. Det viste sig senere, at dette ikke var sket efter ordre fra Kreml, men episoden var meget tæt på at udløse et amerikansk gengældelsesangreb, hvilket kunne have bragt krisen helt ud af kontrol.

Hvordan blev Cubakrisen løst?

Dybest set ønskede ingen af de to statsledere en atomkrig, men problemet var at få afsluttet krisen uden tab af prestige. Under krisen sendte Khrusjtjov to breve til Kennedy. I det første erklærede han sig rede til at fjerne raketterne, hvis USA ville love ikke at angribe Cuba. I det andet var tonen skærpet, og Khrusjtjov krævede nu også de amerikanske raketter i Tyrkiet fjernet. Kennedy valgte at se bort fra det andet brev. Han svarede, at USA var villig til at give det ønskede løfte. Samtidig fik Khrusjtjov ad diplomatisk vej at vide, at raketterne i Tyrkiet ikke ville komme til at stå i vejen. De ville senere blive fjernet.

I virkeligheden var de amerikanske raketter i Tyrkiet forældede, og USA havde allerede inden krisen besluttet, at de skulle fjernes. Nu blev de blot stående lidt længere, end planen var. Hermed var krisen løst, og verden kunne ånde lettet op.

Hvad medførte Cubakrisen?

Den umiddelbare lære af Cubakrisen var, at de to supermagter i fremtiden måtte søge at undgå, at udviklingen pludselig løb løbsk. Man var enige i, at en relativ banal hændelse i fremtiden ikke måtte kunne udløse en atomkrig. Dette førte umiddelbart til oprettelsen af den såkaldte varme linje mellem Kreml og Det Hvide hus. Forbindelsen bestod af en fjernskriverforbindelse, der hurtigt kunne bringe de to statsledere i kontakt med hinanden.

Afslutningen

Afslutningen af Cubakrisen medførte et vist tårbrud mellem de to supermagter bestemt af et godt forhold mellem de to statsledere Kennedy og Khrusjtjov. Dette tårbrud varede dog ikke længe, og snart blev den kolde krig igen optrappet. Det skyldtes, at de to hovedpersoner forsvandt fra den politiske scene. Allerede i november 1963 blev præsident Kennedy myrdet, og i oktober 1964 blev Khrusjtjov afsat.

Symbolet på Den Kolde Krigs afslutning er Berlinmurens fald i november 1989.

Gorbatjov og Reagan

En af grundene til Den Kolde Krigs afslutning er Mikhail Gorbatjov. Han blev leder af Sovjetunionen i 1985. Landet havde det da rigtig skidt: Økonomien var brudt sammen.

Gorbatjov gennemførte derfor to reformer: **glasnost**, ("politisk åbenhed") og **perestrojka** ("økonomiske reformer").

I USA gik det heller ikke godt: Økonomien var stram, og præsident Ronald Reagan førte en aggressiv linje overfor "Det onde imperium", som han kaldte Sovjetunionen, og øgede våbenkapløbet.

Der blev dog forhandlet, hvilket førte til en historisk nedrustningsaftale i 1987. I årene efter blev denne efterfulgt af flere nedrustningsaftaler, hvor der blev indført begrænsninger i de to landenes militær.

Udviklingen i Østeuropa

Afslutningen på Den Kolde Krig skete dog for alvor i Østeuropa. De kommunistiske styre havde mødt modstand fra befolkningerne flere gange, f.eks. i Prag i 1968. Hver gang var der dog blevet slået hårdt ned på oprørerne med støtte fra Sovjetunionen - de østeuropæiske lande var vigtige allierede mod NATO.

Gorbatjov så dog efterhånden de østeuropæiske lande som en stor økonomisk belastning og en begrænset fordel. Derfor var der ikke den samme iver for at bevare dem under Sovjetunionens kontrol. Den nye åbenhed **glasnost** gjorde det muligt at udtrykke sin utilfredshed. I 1989 faldt staterne derfor en efter en - som regel fredeligt.

Kun i Rumænien nægtede præsident Ceausescu at overgive sig, og her endte det med kampe og præsidentens henrettelse. I 1991 blev det for meget for de gamle magthavere, der forsøgte at gennemføre et kup mod Gorbatjov. Kuppet mislykkedes bl.a. fordi Boris Jeltsin, som var blevet valgt til præsident for Rusland (som var en del af Sovjetunionen), havde held til at få befolkningen til at demonstrere mod kupmagerne. Dermed faldt Sovjetunionen fra hinanden, og således forsvandt den ene supermagt og part i Den Kolde Krig. Den Kolde Krig var derfor definitivt slut.

Kilder: Emu.dk samt Faktalink.dk (af bibliotekar Richard Juhre, 2002.)

ELEVOPGAVE TIL DEN KOLDE KRIG

Den Kolde Krig betegner tidsperioden fra 1946 til 1991, altså fra Anden Verdenskrigs afslutning til Sovjetunionens sammenbrud. Den Kolde Krig handlede om ideologi og selvfølgelig magt.

Under Den Kolde Krig var verdens lande, groft sagt, delt i to ideologier: Sovjetunionen, Kina og nogle mindre stater var inspireret af kommunisme eller socialisme, mens USA og Vesteuropa troede på liberalisme i forskellig grad. Ideologi beskriver en holdning til, hvordan fordelingen af magten i et samfund bør være.

1. *Undersøg hvad ordene/begreberne socialisme og liberalisme betyder. Find fem ord der kan hjælpe dig med at forstå, og forklare.*

Den Kolde Krig handlede om, hvem der havde mest magt i verdenen: Øst (Sovjetunionen og deres allierede) eller Vest (USA og deres allierede). En måde at holde hinanden i skak på var via atomvåbenkapløbet.

2. *Fortæl med dine egne ord, hvad atomvåbenkapløbet var. Ved du hvor, der var opstillet raketter?*

Sovjetunionen findes ikke mere. Nu hedder det Rusland, og er blevet meget mindre. Se på et kort fra før og efter Jerntæppets fald. (Du kan se i skolens atlas, eller finde kort på Google Maps)

3. *Hvilke andre lande har ændret størrelse og/eller navn?*

Cuba er et selvstændigt land, der ligger lige ud for USA's østkyst. I 1959 blev det et socialistisk land. Cuba var allierede med Sovjetunionen

4. *Hvorfor tror du, at Sovjet opstillede missiler på Cuba? Hvad ville de opnå? Tror du, at der var en reel mulighed for, at de ville affyre missilerne? Hvis ja, hvorfor? Hvis nej, hvorfor?*

Winston Churchill er citeret for at kalde den fysiske deling af Europa for Jerntæppet. Han holdt i 1946 "Jerntæppetalen".

5. *Hvorfor kaldte han delingen Jerntæppet?*

I 1961 blev der bygget en mur igennem Berlin.

6. *Hvem byggede muren og hvorfor?*

Når vi taler om opløsningen af Østblokken, taler vi meget om, at der er blevet indført demokrati i de lande, der før var underlagt kommunismen.

7. *Find fem ord der kan hjælpe dig med at forstå og forklare begrebet demokrati. Kan der være forskel på demokrati?*

Introduktion til kilder og kildeanalyse

Øv dig i at stille de rigtige spørgsmål.

I denne opgave skal du øve dig i at analysere på en kilde.

Der kan være flere forskellige måder at gøre det på – også alt afhængt af, hvilken type kilde det er. Er det for eksempel en skriftlig kilde eller er det en genstand?

Når du laver din kildekritiske analyse, er spørgsmålene herunder inspiration til hvordan man kan spørge. De kan ikke bare bruges mekanisk på alle kilder fx er alle begreber ikke relevante for alle kilder

Du kan eventuelt medbringe spørgsmålene i Kommandocentralen

Øvelse med en genstand:

- Find en genstand, enten på skolen, i dit hjem eller et helt tredje sted. Det må gerne være en ting af ældre dato, som måske ikke umiddelbart er noget som dine klassekammerater kender. Måske har dine bedsteforældre en spændende genstand du kan låne?
- Tag genstanden med i klassen
- På samme dag, har I alle en genstand med og I skal nu bytte med en klassekammerat
- Du har nu en ukendt genstand i hånden og skal forsøge at få viden ud af genstanden – også selvom du måske allerede ved hvad det er.
- Forsøg at svare på følgende spørgsmål:

Genstandsanalyse

Hvad er det?

Hvem har lavet det?

Hvem bruger det?

Hvad tror du det er blevet brugt til?

Hvordan fungerer det?

Hvor gammel er tingen?

Hvor er den fundet? / Hvor kommer den fra?

Anvender man stadig genstanden – eller bruger man i dag en anden slags genstand til det samme?

Hvordan vil det være at anvende genstanden i dag?

--- Find eventuelt selv på flere spørgsmål, du efterfølgende kan forsøge at svare på ---

- Du har nu lavet en genstandsanalyse og du har måske, måske ikke, fundet nogle svar.
- Du skal nu gøre dig nogle tanker om denne proces:
- Find en klassekammerat (2 og 2) og interview hinanden med udgangspunkt i følgende spørgsmål:

Kunne du svare på alle spørgsmålene?

- Hvorfor/hvorfor ikke?

Vidste du i forvejen hvad genstanden var?

- Hvis ja – gjorde det det nemmere at svare på spørgsmålene?
Hvorfor?
- Hvis nej – gjorde det det sværere at svare på spørgsmålene?
Hvorfor?

Hvad skulle du gøre for at få mere viden om genstanden?

(fx: bruge skriftlige kilder? Flere genstande? Spørge nogen? Andet?)

Opsummering og mål med øvelsen:

Disse øvelser skal få jer til at reflektere over brugen af kilder. I skal gerne få øje på at man kan sjældent kan få ret meget viden ud af en enkelt genstand – især hvis man ikke kender den i forvejen. Det kan være nødvendigt at benytte andre kilder for få viden.

Når I kommer ned i Kommandocentralen, forsøger vi at få jer til at bruge op til flere kilder for at få viden. For eksempel skal I i nogle tilfælde undersøge de rum, som I befinder jer i, se billeder, vejledninger, tekster osv.

En vigtig pointe inden I kommer i Kommandocentralen er derfor; det er ikke nødvendigvis en nem eller hurtig proces at undersøge kilder og få den viden ud af dem, som man ønsker. Sommetider kræver det at man går et par skridt tilbage og sommetider kræver det nogle hypoteser, som man må arbejde ud fra, inden man kan blive klogere.

Øvelse med en skriftlig kilde:

- Gå sammen i mindre grupper
- Find og vælg en tekst fra "Kildepakkerne"
<http://rokk.dk/undervisning/kildepakker/>
- Lav en analyse af teksten ud fra følgende spørgsmål:

Er det en ægte eller uægte kilde?

Hvem er forfatteren?

- Er han/hun første- eller andenhandsvidne?
- Hvilke forudsætninger har forfatteren for at beskrive de i kilden omtalte forhold?

Hvornår er kilden skrevet?

- Er det en samtidig eller ikke samtidig kilde?

Hvor er kilden opstået?

- Hvor befinder forfatteren sig geografisk i forhold til begivenhederne?

Hvorfor er denne kilde skrevet?

- Er det en primær kilde?
- Hvilken slags primærkilde er det?
- Er det en sekundær kilde?
- Hvad er kilden sekundær til?

Hvad er kildens tendens?

- Er kilden objektiv eller subjektiv?

Hvordan vil du karakterisere kildens vidneværdi?